

Osmanlı Devleti Kuruluşu

Kayı Boyu Ve Osmanlı Ailesi

Osmanlı devletini kurmuş olan ailenin Oğuzların Günhan kolunun Kayı boyundan oldukları tarihi vesikalardan anlaşılmaktadır. Kayının manası kudret ve kuvvet sahibi demektir.

Büyük Selçuklular 1071de Malazgirt meydan muharebesine müteakip kendilerine bağlı aşiretleri muhtelif tarihlerde Anadolu'nun muhtelif yerlerine iskan etmişlerdir. Kayı boyu da bu sırada veya daha sonra (Celaleddin Harzemşah'ın vefatına müteakip) Anadolu'ya yerleşmişlerdir. (Bunlardan bir kısmı Osmanlı beyliğini kuran Kayılardır.) bu Kayılar Anadolu'ya geldikten sonra çeşitli bölgelere yerleşmiş çeşitli ihtilaflar sonucunda bölünerek nihayetinde Ertuğrul ile kardeşi Dündar'ın emrindeki 400 çadır halkı bir müddet Erzurum pasın havalisinde kaldıktan sonra Moğol baskısı üzerine Alaüddin Keykubat'a müracaat ile Ankaranın batısındaki Karacadağ taraflarına yerleştirilmişler daha sonra söğüt ve Domaniç havalisini işgal etmişlerdir.

Kayılar 400 çadır halkı olup 14. Asrın ikinci yarısında reisleri Ertuğrul beydi. Ertuğrul beyin babasının şimdiye kadar kaydedildiği üzere Süleyman Şah olduğu şüphelidir. Yeni araştırmalar neticesindeki bulgularla babasının Gündüz Alp olması daha kuvvetle muhtemeldir. Osmanlı kaynaklarına göre Ertuğrul Gazinin validesinin Hayme Ana'dır.

Osman Beyin Aşiret Reisi Ve Uç Beyliği

Ertuğrul beyin vefatından sonra Dündar bey Osman beyin reisi için temayülün fazla olduğunu anlayınca Osman'ın reisini uygun buldu. Sağlam olmayan kayıtlara göre Osman bey aşiret reisi olduğu zaman 23 yaşında idi ve Selçuk hükümdarı III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in son senelerine doğruyd.

Osman Beyin Ahilerde Münasebeti

Osman beyi faaliyeti esnasında anadoluda ahilik ve Babailik olarak iki mühim tarikat vardır. Ahi ulularından şeyh Edebali ile Osman bey iyi ilişkiler içerisindeydi. Edebali kızı Balum(malhon) hatunu Gazi Osman Bey'e tezevci etmiş bu suretle Osman bey ahilerin nüfusundan faydalanmıştır.

Bazı kayıtlara göre babasından sonra söğüt ve havalisinin kendisine ikta edildiğine dair Selçuk hükümdarı Gıyaseddin Mesud tarafından Osman bey'e bir ferman gönderilmiş ve İnönü, Eskişehir'in ilhakıyla ellerindeki yerlere uç beyi olduğu bildirilmişti.

Osman beyin komşuları olan Rum beylerinin en kuvvetlisi İnegöl beyi idi. Osman bey ilk olarak bu kuvvetli hasmı ile çarpıştı ise de başarılı olamadı. Bundan sonra İnegöl beyi Karacahisar beyi ile ittifak yaparak Osman bey ile Domaniç havalisinde harp etti. Savaşı Osman bey kazandı.

1299 tarihinde Anadolu'da İlhanilere karşı yapılan Sulamış isyanı ve bu isyan sebebiyle III. Alaüddin Keykubat'ın kaçması üzerine ortada bir baş bulunmamasından dolayı daha serbest harekete başladı.

Koyunhisar Muharebesi

Osman Gazi ve arkadaşlarının başarıları Rum beyleri ve Bizans imparatorunu harekete geçirdi. Başta Bursa Rum valisi olmak üzere civar kale beyleri sözleştiler. Bizans'tan da 2.000 kadar yardımcı kuvvet geldi. Osman bey bu müttefik kuvvetlerini Koyunhisar (Baphaon) muharebesinde bozguna uğrattı. Bu başarı neticesinde Bursa'nın batısındaki Kite Hisarı alındı.

İstanbul'dan sürekli yardım alabilen Bizans kale ve şehirleri kolayca teslim olmuoyrlar bunlar büyük bir gayretle mücadele ediyorlardı. Bundan dolayı Osman gazi ile oğlu Orhan gazinin fütuhata diğer Anadolu beylerinininkine nazaran daha çetin ve ağır oluyordu. Bu halde daha faal ve mücadeleciler kuvvetler bulundurulması icap ettiriyordu. İşte bu cevvaliyet küçük beyliğin sonraki başarılarında mühim etken olmuştur.

Bir taraftan Osman beye mensup kuvvetleri faaliyetleri diğer taraftan batı Anadolu'yu istila etmekte olan Türk beylerinin başarılarından telaşa düşen imparator kız kardeşi Mara'yı ilhan hükümdarına vererek Moğol yardımını kazanmaya bu suretle Türkleri tehlide teşebbüs ettiyse de bunun bir sonucunu göremedi. (1308)

Osman gazinin mücadelesinde başarılı olmasının sebeplerinden biriside imparator ile torunu arasındaki saltanat mücadelesi ve bunun neticesinde Bitinya (İstanbul'un Anadolu yakası, Kocaeli, Adapazarı ve Bolu'yu, Zonguldak'ın batısı Bilecik ve Bursa'nın kuzey kesimleri havalisi) bölgesinin ihmal edilmiş olmasıydı.

Osman Gazi 1320 senesinden itibaren faaliyette görmüyoruz. Tarihler Nikrist hastalığı sebebiyle oğlu Orhan gaziyi vekil bıraktığını yazarlar. 1324 tarihli bir vesika ile Orhan bey'in hükümdar bulunduğu ve ilk akçesinin tetkikinden de aynı senenin 3. Ayında Osmanlı beyi olduğu anlaşılıyor.

Osman beyin ilk devirlerinde uçta bir aşiret beyi ve daha sonra uç beyi olmuş, beylik alameti olarak kendisine Selçuklu hükümdarı tarafından tabl ve alem denilen davul ile bayrak gönderilmiştir.

Osman Beyin Oğulları

Osman Gazi'nin Orhan Beyden başka Alaüddin Ali, Pazarlı, Çoban, Melik, Hamid isimlerinde altı oğlu ile Fatma adında bir kızı olduğunu vesikalarla öğreniyoruz.

OSMANLI BEYLİĞİNİN KURULUŞU İLK FAALİYETİ VE TEŞKİLATI

Osman Bey babasının sağlığında evvela askeri idareyi eline aldıktan sonra 1321de Mudanya'yı işgal etti. Çeşitli kumandanlarınıda civar bölgelerin işgaline memur etmiştir.

Bursa'nın Alınması

Bursa 1315'ten beri yakınına yapılan kalelerle adeta muhasara altına alınmıştı. Orhan bey tecrübeli kumandanları ile bursanın anahtarı sayılan Atranos (Orhaneli) kalesini alıp yıktıktan sonra şehri kurtarmaktan ve yardım gelmesinden ümidi kesmiş olan Bursa kale beyi bazı şartlarla bursayı teslim edeceğini bildirmiş 1326 tarihinde de Bursa Türklere teslim edilmiştir.

Bursa'nın zaptından sonra beylik merkezi buraya nakledilmiştir. İlk Osmanlı akçesi burada kesilmiştir.

Plekanon Muharebesi ve İznik'in Zaptı

Türklerin Kocaeli yarımadasındaki kaleleri alarak boğaza inmeleri Bizans'ı telaşa düşürdü. İmparator gizlice hazırlıkta bulunarak Rumeli'den getirttiği 2.000 kişilik kuvvete İstanbul civarından da kuvvet katarak bunlarla Anadolu yakasına geçmiştir. Bunu haber alan Orhan Bey İznik muhasarasına bir miktar asker bırakarak 8.000 mevcutlu kuvvetinin başında Plakanon mevkiinde bizansla çarpıştı. Uzun süren çarpışma neticesinde akşama doğru Orhan bey bir fırsattan istifade ile şiddetle taarruza geçti. Bizans ordusunda müthiş bir panik ve bozulma başladı. İmparator deniz yoluyla istanbula zor kaçtı. Bu zaferden sonra Orhan gazi tekrar İznik üzerine döndü. Artık yardım ümidi son bulan İznik beyi bazı şartlarla teslim oldu.

Bursa'nın zaptından sonra halka gösterilen yumuşaklık ve teslim şartlarına riayet iznikin teslimine müteakip de gösterildi. İznik alındıktan sonra bir müddet beylik merkezi buraya taşındı. Burada yaptırılan cami medrese imaret gibi yapılarla şehir kısa zamanda türk şehri manzarasına kavuştu.

İzmit'in Alınması

Daha önce İzmit muhasara edilmişse de imparatorun buranın yardımına koşması üzerine Orhan bey imparatorla anlaşarak muhasarayı kaldırmıştı. İzmit bu olaydan 6 sene sonra 1337 başında şiddetli bir tazyik ve açlık yüzünden teslim oldu. Buradaki adilane

idare ve hareketler sebebiyle etraftaki bazı kalelerde muharebesiz teslim olmaya başladılar.

Karasi Beyliğinin Bir Kısmının İlhakı

Osmanlı beyliği 14. Asır ortalarına kadar imparatorluğun aleyhinde genişledi. Tam bu sırada komşusu Karesi beyliğinde meydana gelen bir hadise beyliğin bazı yerlerinin alınmasına sebep oldu.

Karesi beyi Karesi beyin ölümünden sonra oğulları Dursun Bey ve Demirhan Bey arasında bir iktidar mücadelesi başladı. Bir müddet sonra Dursun Bey Osmanlılara iltica eyledi. Biraderinin yerine hükümdar olmak isteyerek Orhan beyi tahrik etti. Hükümdar olması durumunda bazı şehirleri Osmanlılara vereceğini de vaat etti. Bunun üzerine Orhan bey Demirhan Bey üzerine harekete geçerek Bergama havalisinde kuşattı. Kuşatma esnasında Dursun Bey makul düştü. Nihayet Demirhan da teslim mecbur bırakıldı. Karesi beyliğinin büyük bir kısmı ilhak olundu. (Nihayet 1. Murat zamanında tamamen işgal edildi.)

Karesi beyliğinin Marmara sahillerinin elde edilmesi osmanlıların Rumeliye geçmelerini temin etmek bakımından çok faydalı oldu. Ancak bu sayededir ki Rumeli mintikasında fütihat yapılabilirdi. Karesi beyliğinin değerli emirleri de Osmanlı hizmetine girerek büyük başarılar kazandılar.

Ankaranın Zaptı

Anadolu Selçukileri zamanında mühim bir vilayet olan Ankara bu dönemde Eretna beyin elinde bulunuyordu. Eretna'nın vefatı üzerine oğulları arasındaki karışıklıktan istifadeyle Orhan Gazi buraya bir miktar kuvvet göndererek zapt etti.

OSMANLI BEYLİĞİNİN TEŞKİLATI

İlk Osmanlı Akçesi

Hudutları sürekli genişletmekte olan bu küçük beylik esaslı bir kurul meydana getirmek istediğinden artık yavaş yavaş aşiret usul ve kurallarından ayrılarak bir devlet olmak yolunu tutmuştu. İlk defa olarak Osman beyin cülusunun 3. Senesinde Bursa'da hükümdarlık alametlerinden olan sikke kestirilmiştir. Bu tarihlerde bir divan teşkil edildiğini de görüyoruz.

Şehir ve Kaza İdareleri

Osman gazi zamanından itibaren ele edilen yerler onları zapt etmiş olan beylere verilmiş ve daha sonra buraları sancak itibarıyla muharebede asker başbuğu olanlara

tevcih edilmişti. Küçük mıntıkaların idari adli muameleleri kadı denilen hakimlere bırakılmıştı.

Askeri Düzen

İlk fütuhata yapanlar aşiret kuvvetleri olup hepside atlıydılar. Bu kuvvetler uzun zaman muhasarada yapamadıklarından dolayı başarılar gecikiyordu. Bu noktada aşiret gençlerinden daimi ve esaslı yaya ve atlı kuvvetlerin teşkili düşünöldü. Piyadesine yaya altılılarına müselleme adı verilmiş olan bu kuvvetler kapıkulu ocağının teşkiline kadar elde edilen başarıların başlıca etkeni oldular.

Osmanlı Başarısının Manevi Sebepleri

Osmanlı Beyliği daha kurulurken, askeri, adli teşkilatlarla işe başlamış ve özellikle askeri işlere fazla önem verilerek başarının sebepleri hazırlanmıştı.

* Osmanlılar fetih ettikleri yerlerdeki halkın dini, içtimai işlerine karışmamış, vicdan hürriyetine hürmet etmiştir.

* Ağır vergiler altında ezilmiş olan yeni tebaasından muayyen bir vergi almakla(cizre) iktifa etmiştir.

* Mevcut kanunlara aykırı hiçbir keyfi muameleye müsaade etmemiştir.

Bu hususlardan dolayı Osmanlıların kolaylıkla ilerlemeleri ve feth edilen bölge halkının Türk idaresini kendi idarelerine tercih etmelerini anlamak mümkündür.

* Osmanlılar Anadolu ve Rumeli'nde Hıristiyan varlığını ve idare tarzını bozmayarak muhafaza etmişlerdir. Bu sebeple baştanbaşa Hıristiyan unsur ile meskûn olan Balkan yarımadasındaki fütuhata kolaylaşmıştır. Bu hızlı fütuhataın sebebi adilane hareketle idari siyasetteki inceliklerdir.

* Bizans'taki asayışsızlık, keyfi uygulama ve Rum beyleri ve imparatorlarının aşırı vergileri iktisadi buhran gibi amillerine karşılık, Türklerin disiplinli hareketi feth edilen bölge halkına şefkat, merhamet, adaletli muamele, vergilerin tebânın ödeme gücüne göre tertibi, Katolik tehditkâr güçlere karşı mutaassıb Balkan ortodokslarını koruması dini ve vicdanı hislerine hizmet etmesi, Osmanlı idaresini bir kurtarıcı olarak karşılamlarına neden olmuştur.

* Bu unsurlardan başka asırlarca önce Balkanlara gelerek yerleşen daha sonra Hıristiyanlaşan Peçenek, Kuman, Gagavuz ve Vardarlar'ın da aynı ırktan olmaları fütuhata hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır.

Görülüyor ki Osmanlıların süratle gelişmelerinde Balkan fütuhatında yalnız devletler arası ihtilaflardan istifade, siyasetteki maharet ve fütuhatın değil manevi amillerin de tesiri vardır. Ancak bu sayede Türkler Rumeli'deki feth ettikleri geniş ülkeleri bir avuç kuvvetle elde tutabilmişlerdir. Yine bu sayede Timur darbesiyle Osmanlılar Anadolu parçalanırken Rumeli'de dimdik durmuştur.

Kayıların miladi 9. asırdan itibaren Selçukilerle beraber Ceyhun nehrini geçerek İran'a geldikleri hakkında bilginler hemfikirdir.

Bir rivayete göre Ceyhun'u geçen Kayı'lar Horasan'da Merv ve Mahan tarafına yerleşmişler sonraları Moğol baskısı üzerine yerlerini bırakarak Azerbaycan'a ve Doğu Anadolu'da Ahlat havalisine gelmişlerdir. Bu kayıtlara göre Kayı boyu Selçukilerle beraber Horasan'a , Moğol baskısı üzerine Celalüddin Harezmsah ile Azerbaycan'a ve Doğu Anadolu'ya göç etmişlerdir.

Fakat XI. Asır sonlarından itibaren Diyarbakır Hasankeyf Harput bölgesine hükmeden Artukluların Kayı boyundan olduklarına göre bir kısım Kayıların çok zaman evvel Doğu Anadolu'ya geldikleri unutulmamalıdır.

Bu Kayıların Anadolu'ya geldikten sonra ne suretle dağıldıkları hakkında değişik rivayetler vardır. Caber kalesi civarında reisleri Süleyman şahın Fıratı geçerken boğulması üzerine orada durmuşlar bir müddet burada kaldıktan sonra ikiye ayrılmışlar. Bir kısmı Çukurova'ya gelmişlerdir. Çukurova'ya gelmiş olanlar da ikiye bölünerek bir kısmı Erzurum civarına göçmüşler burada aralarında ihtilaf çıkarak bir kısmı asıl yurtlarına dönmüş, Ertuğrul ile kardeşi Dünder'in emrindeki 400 çadır halkı ise bir müddet burada kaldıktan sonra Moğol baskısı üzerine Alaüddin Keykubat'a müracaat ederek Ankara'nın batısındaki Karacadağ Rum hududu taraflarına yerleştirilmişler daha sonra söğüt ve Domaniç havalisini işgal etmişlerdir.